# Moldova Suverană

COTIDIAN AL GUVERNULUI REPUBLICII MOLDOVA

Ziarul apare de la 1 mai 1924 | MARȚI, 14 IULIE 1992 | NR. 97 (17067) | PREȚUL 1 rub.



**MS** — PAG. 2 — PROBLEMA PENSIONARILOR NU POATE FI NEGLIJATĂ, EA NECESITÎND O STUDIERE PROFUNDĂ

PAG. 3 — TRANSNISTRIZAREA NU E DECÎT O VARIANTĂ DE GENOCID ETNIC, CE POATE FI APLICATĂ ORIUNDE

PAG. 4 — OBȚINÎND PRIN LEGE LIMBA DE STAT ȘI GRAFIE LATINĂ, URMA SĂ NE PUNEM SERIOS PE LUCRU...


# DISCURSUL

## Președintelui Republicii Moldova, dl Mircea SNEGUR, în reuniunea la vîrf a C.S.C.E. (Helsinki, 9 iulie 1992)

Domnule Președinte,
Doamnelor și domnilor,

Permiteți-mi mai întîi de toate să adresez cuvinte de profundă mulțumire și recunoștință președintelui Mauno Koivisto și poporului finlandez pentru primire caldă și condițiile excelente de lucru ce ni s-au creat. În aceste zile procesul Helsinki își încheie o etapă și intră în alta, calitativ nouă, care implică o și mai mare răspundere. Apreciem rolul primordial pe care l-a jucat C.S.C.E. în perioada transformărilor calitative din Europa, considerînd că principala dintre ele este apariția pe arena politică a unor noi state independente, cu grijile și problemele lor deloc simple, fapt prin care s-au imprimat noi dimensiuni procesului general. Tranziția de la economia directivistă la cea de piață, lipsa de posibilități economice și politice reale pentru crearea unor condiții normale de viață pentru milioane de oameni, inclusiv pentru persoanele aparținînd minorităților naționale, trecerea relațiilor interstatale pe făgașul normelor general acceptate, asigurarea securității statale în condițiile prezenței pe teritoriul său a unor trupe străine fără nici un statut, încurajarea persoanelor din rîndul minorităților naționale la opunerea de rezistență armată organelor puterii alese pe cale constituțională — sînt tot atîtea realități triste și tragice cu care se confruntă în permanență noile state independente. În acest context, salutăm instituționalizarea în continuare a structurilor C.S.C.E. precum și crearea unor mecanisme noi, mai eficiente, menite să reacționeze în mod operativ și să prevină apariția de noi conflicte. Instituirea funcției de înalt Comisar pentru problemele minorităților naționale și elaborarea mandatului C.S.C.E. pentru operațiuni de menținere a păcii denotă intențiile serioase ale tuturor statelor membre ale C.S.C.E. de a împărtăși răspunderea pentru viitorul continentului nostru.

Domnule Președinte,

Angajată pe calea dezvoltării democratice, independente, Moldova întreprinde totul ce-i stă în puteri pentru a asigura drepturile și libertățile fundamentale ale omului, călăuzindu-se după standardele internaționale general acceptate. Țara pe care o reprezint a aderat la majoritatea actelor internaționale, intenționînd să participe și la Convenția Europeană pentru Drepturile Omului. Vom lua și în continuare măsuri pentru dezvoltarea și asigurarea drepturilor persoanelor aparținînd minorităților naționale, deși posibilitățile noastre în acest domeniu sînt în mare măsură limitate din cauza problemelor moștenite de la fostul imperiu. Dacă vom urma orientarea C.S.C.E. — și noi acum avem de gînd să le urmăm cu strictețe — sînt convins că poporul Moldovei va face față și acestei sarcini. Pe calea edificării unei societăți democratice ne lovim de o rezistență înverșunată din partea forțelor reacționare alcătuite din reprezentanți ai fostei «nomenclaturi» guvernante, ai complexului militar-industrial, ai unor unități ale fostei Armate Sovietice, staționate în raioanele de est ale țării. Aceste forțe distructive primesc un imens ajutor material și militar din partea unor structuri conservatoare străine și, sub pretextul apărării drepturilor minorităților, duc un război deschis împotriva organelor constituționale ale puterii. Inspirat în cabinetele puciștilor din august trecut ca un pretext pentru începerea restaurării imperiului prăbușit, conflictul care a izbucnit în Moldova răpește sute de vieți ale oamenilor nevinovați. În ultimul timp comandamentul armatei a 14-a face declarații politice care pun la îndoială legitimitatea conducerii Moldovei, incitînd la revizuirea frontierelor existente. În legătură cu aceasta, considerăm că C.S.C.E. trebuie să se oprească mai concret asupra problemelor privind prezența trupelor străine pe teritoriile altor state suverane, fără consimțămîntul acestora asupra statutului lor, precum și asupra unor probleme fundamentale vizînd nemijlocit securitatea și existența noilor state independente, iar acolo, unde este absolut necesar, să se aplice mecanismele de rigoare, care, de altfel, se cer perfecționate. Constienți de întregul pericol pe care îl prezintă cercurile conservatoare revanșarde, intenționăm să ne sprijinim și în continuare în soluționarea conflictului pe forțele democratice din Rusia în frunte cu Președintele Boris Eltîn. Căci este clar că în raioanele răsăritene ale Moldovei se hotărăște nu numai viitorul nostru. Sînt sigur că aplanarea conflictului prin mijloace pașnice, cu ajutorul comunității mondiale, în conformitate cu normele internaționale, va marca triumful democrației și eșecul încercărilor de reanimare a regimului militaro-comunist în fosta U.R.S.S. În acest scop intenționăm să sprijinim și de acum înainte eforturile Rusiei, României și Ucrainei în cadrul mecanismului cvadripartit. Exprimăm recunoștință Statelor Unite ale Americii, Republicii Belarusi, Republicii Kazahstan, și altor membri ai C.S.C.E. pentru poziția lor principială și sprijinul acordat eforturilor noastre de apărare a independenței și de menținere a integrității Republicii.

Domnule Președinte, în Declarația adoptată astăzi de noi este relevată pe bună dreptate interconexiunea pluralismului politic și economiei de piață. Crearea bazelor economiei de piață este pentru noi un lucru extrem de important, deoarece nu e secret că milioane de oameni așteaptă rezultatele confruntării dintre economia directivistă, care nu dorește să părăsească scena, și noua ordine economică, în curs de formare. Această problemă nu are nici pe departe un caracter teoretic. De aceea, în pofida dificultăților generate de conflictul amintit, am creat un întreg complex de garanții juridice care permit să se imprime liniei spre proprietatea privată și economia de piață un caracter ireversibil. În acest sens, salutăm faptul că a fost finalizată elaborarea regulamentului despre Forumul economic al C.S.C.E. și a mandatului său, de aceea vom participa activ la prima lui ședință de la Budapesta. Se pare că procesul de completare a «coșului» C.S.C.E. s-a intensificat și sîntem siguri că acesta este un impuls bun pentru cooperare în domeniul economiei, ecologiei, științei și tehnicii, în alte sfere între statele membre ale C.S.C.E. Ne insuflă mari speranțe și programul de coordonare a asistenței pentru noii membri ai C.S.C.E. Este un document atotcuprinzător, care va favoriza nu numai transformările în țările noastre, dar și stabilitatea, securitatea și dezvoltarea în plan global. Depășirea consecințelor economice ale ideologiei comuniste ne va ajuta să evităm pericolul divizării Europei în țări bogate și sărace, și va avea, cu ajutorul C.S.C.E., un rol istoric în făurirea bunăstării general-europene.

Cît privește Republica Moldova ea a ratificat deja, căutînd să contribuie la dezvoltarea procesului Helsinki și la buna desfășurare a conferinței de astăzi, Tratatul de la Paris cu privire la forțele armate convenționale în Europa.

Domnule Președinte,
Doamnelor și domnilor,

Timpul care a trecut de la lansarea procesului Helsinki nu este un interval prea mare pentru istorie. S-au făcut, însă, foarte și foarte multe. În acest răstimp Europa a învățat să trăiască în pace, chiar în condiții care nu erau nici pe departe favorabile. Acum ne așteaptă noi încercări grele. Europa este însă mai bine pregătită să le facă față, deoarece în cadrul C.S.C.E. a fost elaborat un întreg complex de mecanisme pentru asigurarea drepturilor omului, dezvoltarea cooperării economice, reducerea armamentelor și prevenirea conflictelor. Documentele adoptate astăzi reprezintă un cod deontologic în noile condiții. Rămîne doar ca fiecare Guvern să respecte cu strictețe spiritul și litera acestor documente — atît în relațiile cu propriul popor, cît și în raporturile cu alte state. Aceste principii nu numai că au o însemnătate politică și economică, dar și reprezintă o temelie morală solidă, deoarece în fața omenirii apare șansa de a păși în secolul XXI ca o lume mai bună, și mai curată. În pofida uriașelor dificultăți, Republica Moldova este ferm hotărîtă să intre în familia popoarelor civilizate și libere. C.S.C.E. ne oferă mari posibilități de a folosi eficient întregul ei potențial.

Vă mulțumesc pentru atenție.

# Ședință a Consiliului Suprem de Securitate al Republicii Moldova

În cadrul ședinței din 11 iulie a Consiliului Suprem de Securitate, prezidate de dl Mircea Snegur, a fost examinată situația la zi privind dezangajarea forțelor implicate în conflictul din partea răsăriteană a țării. Salutînd progresele relative obținute în această direcție pe platourile de la Coșnița și Cocieri, membrii Consiliului Suprem de Securitate și-au exprimat îngrijorarea în legătură cu evoluțiile neclare de la Bender, neliniște cauzată de încălcarea fățișă de către formațiunile paramilitare gardiste și căzăcești a prevederilor cunoscutului acord de la Limanskoe și împăcarea, de fapt, cu situația dată a observatorilor Federației Ruse în frunte cu general-colonel Vladimir Semionov sub prea transparentul pretext că formațiunile date au ieșit de sub controlul pretinsei conduceri transnistrene.

Acceptînd în principiu varianta reprezentantului președintelui Federației Ruse, care presupune dezarmarea formațiunilor ilegale din orașul Bender cu ajutorul unor forțe militare neutre, Consiliul Suprem de Securitate s-a pronunțat categoric împotriva folosirii în această calitate a regimentului de trupe aeropurtate dislocat la Chișinău sau a unităților armatei a 14-a. Totodată, utilizarea unor atare forțe militare neutre poate fi acceptată doar cu titlu de necesitate oportună, ele urmînd a se retrage de îndată ce va intra în acțiune mecanismul introducerii trupelor mixte, care vor fi formate în baza Hotărîrii respective a Parlamentului Republicii Moldova din 7 iulie. O condiție tot atît de importantă este că imediat după dezarmarea formațiunilor rebele în Bender să acționeze un grup mixt de anchetare operativă, din care vor face parte și reprezentanți ai poliției orășenești.

La ședința Consiliului Suprem de Securitate s-a luat act de declarația din 9 iulie a Frontului Popular Creștin-Democrat din Moldova vizavi de decizia introducerii ca forță de tampon în zona conflictului a trupelor mixte internaționale. Această declarație a fost apreciată drept o farsă propagandistică ostilă eforturilor de soluționare pe cale pașnică a conflictului din partea răsăriteană a republicii, care urmărește scopul menținerii încordării în societate.

**Serviciul de presă al Președintelui Republicii Moldova.**

# DECLARAȚIE

## CU PRIVIRE LA CONFLICTUL DIN RAIOANELE DE EST ALE REPUBLICII MOLDOVA

**(Adoptată în ședințe separate de Senatul și Camera Deputaților ale României)**

Parlamentul României, profund îngrijorat de conflictele sîngeroase din raioanele de est ale Republicii Moldova și dorind dezangajarea părților, potrivit înțelegerii dintre președinții Moldovei, României, Rusiei și Ucrainei de la Istanbul din 25 iunie 1992, precum și luînd în considerare Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova din 7 iulie 1992, declară următoarele:

1. Soluționarea conflictelor din raioanele de est ale Republicii Moldova se poate face numai pe cale politică și în conformitate cu normele C.S.C.E., Cartei O.N.U., Cartei de la Paris pentru o nouă Europă și principiile dreptului internațional.

2. Considerăm, în acest context, că mecanismul politic, creat de miniștrii de externe ai Republicii Moldova, României, Federației Ruse și Ucrainei trebuie să acționeze în continuare potrivit înțelegerii de la Istanbul din 25 iunie 1992, pentru dezamorsarea situației conflictului din zonă.

3. Pînă la retragerea armatei a 14-a de pe teritoriul Republicii Moldova, potrivit termenelor ce se vor conveni prin negocieri bilaterale între Republica Moldova și Federația Rusă, trebuie asigurată neutralitatea și stabilit statutul juridic al acesteia ca armată străină staționată pe teritoriul unui stat independent și suveran.

4. În situația în care în Republica Moldova vor continua acțiunile ce pun în pericol independența, suveranitatea statului și viața cetățenilor, Parlamentul României cere Guvernului să apeleze la intervenția Consiliului de Securitate al O.N.U. în sprijinul Republicii Moldova.

**(Rompres — Moldova-pres).**

# Primire la Președintele Republicii

În ziua de 11 iulie Președintele Republicii Moldova, dl Mircea Snegur, l-a primit pe reprezentantul plenipotențiar al Președintelui Federației Ruse, general-colonel V. M. Semionov, care a prezentat esența variantei sale privind modalitatea dezlegării «nodului de la Bender». În concepția generalului-colonel Semionov, în cazul acestei localități este nevoie de o a treia forță, capabilă să dezarmeze, iar dacă va trebui — și să nimicească acele detașamente bandițești, cum s-a exprimat dumnealui, ale gardiștilor și cazacilor, ce se opun respectării convenției de la Limanskoe din 7 iulie.

Dl Mircea Snegur s-a pronunțat categoric pentru o asemenea rezolvare a problemei, care să garanteze neapărat nu numai oprirea acțiunilor militare și a vărsărilor de sînge, dar și restabilirea în oraș a organelor constituționale ale Republicii Moldova.

În aceeași zi reprezentantului plenipotențiar al Președintelui Federației Ruse i s-a făcut cunoscută decizia Consiliului Suprem de Securitate al Republicii Moldova în ceea ce privește modalitatea asigurării realizării pînă la capăt a acordului de la Limanskoe.

**Serviciul de presă al Președintelui Republicii Moldova.**

# Deplasare în satul Coșnița

În ziua de 10 iulie Primul-Ministru al Republicii Moldova, Andrei Sangheli, s-a deplasat în satul Coșnița, unde are loc dezangajarea forțelor beligerante și retragerea tehnicii de pe poziții. Primul-Ministru a vizitat, de asemenea, zona de securitate, creată în ultimele cîteva zile, din care a fost retrasă cea mai mare parte de armament și tehnica blindată.

# O delegație ucraineană în Moldova

Simbătă, în Republica Moldova, la invitația grupului de parlamentari democrați moldoveni, s-a aflat o delegație a parlamentului Ucrainei în frunte cu pan Veaceslav Cernovil, vicepreședinte al Comisiei pentru problemele publicității și organelor de informare în masă a Sovietului Suprem al Ucrainei, copreședinte al mișcării RUH.

Pe parcursul zilei, parlamentarii ucraineni, însoțiți de Gheorghe Ghimpu, șeful Secretariatului Parlamentului Moldovei, și Mihai Druță, secretarul Comisiei parlamentare pentru securitatea statului și problemele militare, au vizitat satele Holercani și Mașcăuți care, deși sînt situate pe malul drept al Nistrului, au fost supuse de către formațiunile militare separatiste unui tir intens din arme de toate tipurile și, în mare parte, ruinate. Majoritatea locuitorilor din aceste sate se află în refugiu.

În continuarea vizitei delegația Sovietului Suprem al Ucrainei a vizitat Comisia parlamentară pentru situații excepționale, unde a avut loc un schimb de opinii privind situația din zonele de conflict.


**(Sfîrșit în pag. 3).**


# Actualitatea în Guvern

În legătură cu blocarea unor linii ale Căilor Ferate din Moldova și în scopul neadmiterii alterării mărfurilor Guvernul Republicii Moldova a emis o dispoziție, care prevede că ministerele, departamentele de stat, asociațiile, executivele raionale și primăriile orașelor să redistribuie destinatarilor din republică încărcăturile de pe căile ferate și să organizeze achitările necesare; căile ferate din Moldova să prezinte zilnic organelor sus-menționate informații despre încărcăturile sosite în republică, ce urmează să fie redistribuite; recepționarii mărfurilor redistribuite să achite costul deplin al producției, iar în scopul compensării cheltuielilor suplimentare, suportate de Căile Ferate din Moldova ca urmare a necesității de a ocoli sectoarele blocate, se permite în perioada blocadei aplicarea unor tarife majore la mărfurile cu cale prelungită.

**Moldova-pres.**

# Ajutoare noi din România

Frații noștri de peste Prut nu numai că ne susțin moralicește, suferă și ei din cauza durerilor și problemelor noastre, ci ne trimit și ajutoare materiale, care ne sosesc pe diferite căi și din partea diferitelor organizații. În timp ce radiodifuziunea și televiziunea Moscovei trîmbițează fără pic de sinchiseală că patrioții moldoveni luptă cu arme și tehnică militară românească, noi primim cu multă recunoștință doar ajutoare alimentare, textile, medicale etc.

Zilele acestea la Fondul republican al păcii a sosit un nou convoi de autocamioane din partea Asociației de Prietenie și Legături Culturale cu Țările Lumii «România» și Prefecturii județului Mehedinți. Ajutoarele sînt destinate răniților, invalizilor și curajoșilor luptători pentru integritatea și inviolabilitatea Republicii Moldova și includ 10,5 tone de cereale, îmbrăcăminte, medicamente, conserve, ciocolată și alte dulciuri în valoare totală de circa 20 milioane de lei.

Președintele Asociației, dl Florian Copcea Pupăză, care a însoțit convoiul, ne-a relatat:

— Ajutoarele au plecat din fața Prefecturii pe 4 iulie și duminică, 5 iulie, deja am fost la Fondul păcii din Chișinău. În ziua următoare mulți răniți din spitalele chișinăuiene și refugiați din Transnistria au și primit ajutoarele din România. E o contribuție modestă, dar e dovadă că ne doare mult și pe noi durerea dumneavoastră, că sperăm să se reinstaureze cît mai curînd pacea, liniștea și munca liberă și pe pămîntul moldovenesc oprimat.

**Victor LADANIUC.**

# Binomul securității și al colaborării

## (Discursul dlui Ion HADÎRCĂ la Asambleea Parlamentară a C.S.C.E.)

Onorată asistență! Doamnelor și domnilor!

În miraculosul binom: Securitate și Colaborare, eu mai curînd aș evidenția totuși Securitatea. Din păcate, insecuritatea unei singure țări încă mai poate influența negativ asupra securității întregii Europe.

Securitatea Moldovei este azi în pericol!

În relațiile noastre cu armata ex-U.R.S.S.-ului s-a creat o situație tragicomică, prin faptul că agresorul se erijează în poza celui supărat și obijduit, numai din cauză că cel agresat nu a asigurat atacantului o categorică și absolută victorie! Vă rog să ne credeți că noi nu am agresat pe nimeni și nu forțele noastre armate se află pe teritoriul Rusiei, ci invers! Mai mult decît atît. Reieșind din principiile fundamentale ale C.S.C.E. eu aș vrea să-i asigur pe democrații ruși că armata națională a Moldovei, rău înarmată și puțin numeroasă, niciodată nu va avea pretenții teritoriale față de Rusia, și dacă va da Domnul ca democrația să biruie definitiv în Rusia, atunci noi sîntem gata să procedăm la dezarmarea generală și să ne înarmăm exclusiv cu simbolurile pozitive ale cooperării și colaborării noastre pe continent!

În ansamblu, noi salutăm dialogul ce s-a stabilit între președinții Moldovei și Rusiei, dialog inițiat la Istanbul și continuat recent la Moscova. Dar există un disconfort al acestor întîlniri. Acesta e de fapt dialogul dintre cel tare și cel slab, dintre cel ocupant și cel ocupat. De aceea astăzi sînt necesare acțiuni energice pentru o securitate fortificată a păcii, și eu mă bucur de faptul că această idee și-a găsit reflectare în Declarația de totalizare a lucrărilor acestei Asamblei. Am în vedere constituirea Forumului pentru cooperare în materie de securitate a păcii în Europa (F.S.C.).

Dar astăzi eu vin cu o inițiativă suplimentară. Deoarece problema noastră numai tangențial este reflectată în documentele Asambleei Parlamentare a C.S.C.E.: deoarece au fost adoptate un șir de declarații separate pentru anumite regiuni concrete, fără abordarea problemei Moldovei (Iugoslavia, țările baltice...) și încă datorită faptului că în urma «faimosului» pact Molotov-Ribbentrop noi încă mai suportăm aceeași situație ca și frații noștri din statele baltice — astăzi comunități europene i se oferă totuși o posibilitate reală de a lichida consecințele acestei injustiții istorice. Cu acest prilej eu consider că e mai bine să avem 300 de mîini votînd pentru pace, decît 300 de degete apăsînd pe trăgaciul armei.

Pentru noi mai există pericolul că în pofida Declarației Asambleei Parlamentare a C.S.C.E., punctul 5 al căreia stipulează crearea forțelor comune de asigurare a păcii pe baza Blocului nord-atlantic, U.E.O. O.T.A.N., Consiliului Europei și mecanismului de menținere a păcii din C.S.I. (Comunitatea Statelor Independente), cu toate acestea esența problematică pentru noi constă în faptul că armata a 14 din Moldova se află în dublă subordonare — atît a Rusiei, cît și a C.S.I., tocmai de aceasta la noi s-a creat o situație absolut specifică, pe care eu vă îndemn să o luați în considerație în toate nuanțele sale. Această armată poate să rămînă în afara oricărui control ori să-și continue prezența în Moldova, de data aceasta făcînd referință la hotărîrile C.S.C.E., iată de ce eu vă chem să excludeți această situație dubioasă.

În baza celor spuse dați-mi voie să propun atenției dumneavoastră următorul proiect de rezoluție.

În scopul opririi vărsărilor de sînge de pe malurile Nistrului,

Asambleea Parlamentară a C.S.C.E.:

1. Solicită încetarea urgentă a focului între părțile angajate în conflict în partea de est a Republicii Moldova.

2. Cere adoptarea de măsuri imediate în vederea obținerii neutralității armatei a 14-a a Rusiei, care se află plasată pe teritoriul Moldovei, stat independent și suveran, fără un statut legal, în vederea obținerii retragerii sale complete cît mai curînd posibil.

3. Solicită Consiliului ministerial al C.S.C.E. să adopte măsuri adecvate pentru îndeplinirea cerințelor de mai sus.

Stimați domni! Eu rog înalta Asamblee să la în dezbatere proiectul nostru de Rezoluție, încît această importantă problemă să-și găsească reflectare adevărată în Documentele finale ale acestui forum istoric.

Propunerea noastră este înaintată conform Regulamentului Asambleei Parlamentare. Întrunește un număr suficient de semnături și are viza respectivă a Secretariatului parlamentar.

Vă mulțumesc pentru atenție și Parlamentului ungar — pentru ospitalitate!

**Budapesta, 5 iulie, 1992.**

**P. S. Această Rezoluție a fost adoptată de către Asambleea Parlamentară a C.S.C.E. cu o majoritate covîrșitoare de voturi. Unicul subiect, care a votat împotrivă, după cum era de așteptat, a fost delegația Rusiei.**

# Delegația Moldovei la Helsinki

## Briefing la reședința Președintelui Republicii

Simbătă, la reședința Președintelui Republicii, a avut loc o conferință de presă consacrată rezultatelor C.S.C.E. de la Helsinki și participării delegației Moldovei la acest for. În fața jurnaliștilor au luat cuvîntul ministrul afacerilor externe, dl N. Țîu, și deputații poporului dnii V. Darie și T. Olaru, membri ai delegației.

În deschidere dl N. Țîu a informat asistența despre documentele adoptate la Helsinki și întîlnirile pe care le-a avut Președintele Republicii, dl M. Snegur, cu președinții Bulgariei, J. Jelev, Rusiei, B. Eltîn, României, I. Iliescu, cu cancelarul Germaniei, H. Cohl, cu secretarul general al C.S.C.E., dna Lalumiere, cu adjunctul secretarului general al O.N.U., dl V. Petrovski, despre stabilirea relațiilor diplomatice cu Lituania și Olanda, apreciind ca utile discuțiile asupra mecanismelor speciale pentru soluționarea pe cale pașnică a conflictului din partea de est a republicii.

Faptul că Moldova, ca stat independent, participă și despre ea se vorbește la o ședință a C.S.C.E. e bine, deși am fi preferat să se vorbească într-un alt context. Dar important e că de data aceasta informația despre problemele și durerile noastre am prezentat-o noi și n-a ajuns doar prin intermediul unor surse false cum ar fi compania «Ostankino». Căci, după cum spunea directorul centrului de analiză politică, dl V. Darie, răspunzînd la o întrebare, cînd reprezentanții noștri au difuzat declarațiile generalului Lebedi, hotărîrile parlamentelor Ucrainei și Rusiei, lumea a văzut limpede care forțe susțin separatiștii.

Prezintă interes cum au decurs discuțiile asupra problemei constituirii unui mecanism pentru soluționarea conflictului din raioanele din stînga Nistrului. Acestea, au subliniat membrii delegației, s-au desfășurat în temei în organismele unde se pregăteau documentele. Astfel, la comitetul înaltilor funcționari a fost examinat proiectul propus de delegația bulgară și discuția principală s-a încins asupra punctului 3, în care erau formulate două mecanisme: cel propus de Federația Rusă, care prevedea soluționarea conflictului în cadrul C.I..., excluzîndu-se în felul acesta participarea României, și cel propus de delegația Moldovei, susținut de majoritatea statelor, în special de către S.U.A. și Canada, unde pentru soluționarea conflictului să se prevadă utilizarea mecanismelor C.S.C.E. Din păcate, nu s-a ajuns la un consens, fiindcă reprezentantul Rusiei a blocat adoptarea acestui document cu o propunere care a stîrnit rumoare în sală.

Membrii delegației au răspuns la întrebările jurnaliștilor.

**(Cor. «M.S.»).**

— LA PROCURATURA REPUBLICII MOLDOVA —

# Realizarea legilor lingvistice:

## Să fi învățat cite un cuvînt în fiecare zi,

## azi toți vorbeam în limba de stat

obabil, mulți își mai esc încă de acea Mare sare Națională la care su- mii de oameni, veniți pitală din toate colțurile blicii, au votat pentru de- irea limbii române ca de stat și revenirea ei rafia latină. Voința popo- s-a încununat cu adop- de către deputații a Le- multașteptate «Cu pri- la statutul limbii de stat publicii Moldova», «Cu re la revenirea limbii loveneşti la grafia latină» Cu privire la funcționarea lor vorbite pe teritoriul ublicii Moldova». Cu fusese aprobat și Progra- complex de stat pentru rarea funcționării limbi vorbite pe teritoriul Re- licii Moldova. Dorinței stre i s-a pus o bază juri solidă, ea devenind de incoace o obligație.

la acel eveniment isto- -au scurs peste o mie de Chiar să fi învățat numai un cuvînt în fiecare zi, toți am fi vorbit în limba stat. Bucuria recuceririi ității s-a rostogolit pe va- entuziasmului de la un la altul al țării. Prin orășele și orașe au în- să funcționeze cursuri iale de studiere a limbii ane. Au fost create comi- ii funcții de control asupra zării Programului com- de stat. S-au stabilit eta- de îndeplinire a legilor numite, sarcinile ce le re- au ministerelor, departa- elor, organizațiilor etc. lîngă Academia de Științe oldovei a fost fondat Cen- republican de terminolo- Mari speranțe ne pu- în activitatea Comisiei ublicane pentru controlul ra realizării Programului plex...

n definitiv, entuziasmul, inut prin măsuri e- este deficiente. [illegible] să des- mele r[illegible] Cu atît mai t, cu cît, după cum se bilise, din numărul total elor plasați în cîmpul mun- 470 mii nu posedau deloc de stat, sau 26 la sută. orm de mare, comparativ, și numărul persoanelor degate să cunoască limba stat în virtutea exercitării dicțiilor de serviciu: în cad Departamentului de Stat ntru Arhitectură și Urba- tică, — 88 procente, Mi terului Informaticii, Infor- ției și Telecomunicațiilor 53, Departamentului de t pentru Statistică — 51, ademiei de Științe — 48, nisterului Transportului — procente ș. a. m. d. 221 mii de persoane (47%) cei care nu cunoșteau lim- de stat și-au exprimat do- ța s-o însușească, în acest o fiind create grupuri spe- le. Da, nici măcar jumăta- n-au dorit să ne cunoască nba. Totuși, începutul era omitător. Din păcate, mai oi s-a produs o ruptură. nd? Unde? Cum? E compli- să răspunzi la aceste în- bări. Probabil, cauze sînt i multe. Luînd în dezbate- problema executării legi- r cu privire la limba de stat, legiuI Procuraturii Re- blicii a scos în vileag une aspecte ale acestor cauze. Mai întîi de toate, la un ment dat a scăzut din fer- itatea și consecutivitatea re- izării practice a legilor res- ctive. În mare parte din cina că și-a încetat activi- ea, numai după cîteva luni la creare. Comisia repub- nă pentru controlul asup- realizării Programului com- ex de stat. Alta, similară, tot pe baze obștești, a apă- t abia în luna aprilie 1991. re așa și n-a mai făcut față rcinilor. Treptat s-au molip- de birocratism și comisiile spective de pe lîngă comite- le executive raionale.

Să nu uităm și de grevele potriva limbii în partea de -a țării. Această campanie știgată le-a reînviat multo speranța revenirii la stare lucruri din trecutul nu prea depărtat, ei ignorînd fățiș ile adoptate...

Drept rezultat, în anul 1990 numai 27 la sută din inițialii doritori de a însuși limba de stat au frecventat cursurile organizate special în acest scop. În anul 1991 numărul lor s-a redus și mai mult. Iar în multe colective nimeni așa și n-a mai dorit să însușească limba de stat. O mare parte din grupe cursuri și-au încetat activitatea. Deși, e de menționat acest lucru, din bugetul statului, în conformitate cu prevederile Programului complex, au fost alocate sume ponderabile de bani. Ce e drept, s-au făcut cheltuieli și pentru editarea, procurarea manualelor, dicționarelor, a milioacelor de imprimat cu caractere latine, traducerea sincronă a cuvîntărilor, a documentației în grafie latină etc. Rezultatele însă sînt destul de modeste, iar pe la alocuri de-a dreptul nule.

Un alt aspect al problemei este cultivarea limbii orale și scrise, asimilarea normelor de citire și scriere cu caractere latine, a terminologiei profesionale de către vorbitorii de limba română. Poate aici situația e mai bină? Cum ar fi, anume noi, moldovenii, cerem limbă de stat, grafie latină. Odată obținîndu-le prin lege, urma să ne suflecăm mînecile și să ne punem pe lucru. Sondajul efectuat a stabilit că inițial au dorit să-și aprofundeze cunoștințele în a scrie cu caractere latine 454 mii persoane. Au frecventat însă aceste lecții doar 47 mii (10 la sută din doritori). Mai apoi s-au întîmplat lucruri și mai stranii. Numai un singur exemplu. Imediat cum ziarele au trecut la grafia latină s-a și început opunerea. Deși, practic era necesar a învăța vreo patru norme principale de scriere și citire în grafie latină. Atitudinea ne caracterizează, nu-i așa?!

Controlul efectuat de către organele de procuratură demonstrează că relativ mai bine se îndeplinește articolul 12 al Legii «Cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova». În limba de stat se execută lucrul de secretariat în Parlament, Guvern, la multe ministere și departamente. Cu părere de rău, nu se poate spune același lucru despre subdiviziunile subordonate. Aici lucrul de secretariat, dispozițiile, corespondența, registrele, fișele se execută preponderent în limba rusă.

Din informațiile prezentate de către procurorii raioanelor și orașelor conchidem că insuficient activează și comisiile de control cu privire la executarea legilor lingvistice. Simțind lipsa de acțiuni din partea lor, un șir de cursuri de studiere a limbii de stat și-au încetat activitatea. De exemplu, anul trecut în raionul Criuleni au fost create 13 grupuri de însușire a limbii de stat, cu circa trei sute de ascultători. În prezent activează doar 4 grupe cu cîte 5—6 ascultători. În raionul Anenii Noi funcționau mai mult de 30 de grupe dintre care zece s-au destrămat mai apoi. Aceeași stare de lucruri s-a constatat și în raionul Călărași. Iar în orășelul Singerei nu mai funcționează nici un grup din cele 15 create inițial. Multe cursuri speciale și-au încetat activitatea și în capitala republicii. Cu toate acestea, comisia respectivă de pe lîngă primăria orașului Chișinău și-a redus acțiunile doar la cîteva ședințe, două seminare, dintre care unul a fost organizat în baza sesizărilor, înaintate de către procurorul orașului.

Controlurile întreprinse au arătat cît de penibilă este situația cu privire la funcționarea și introducerea limbii de stat în procesul de lucru la Compania «Air Moldova», Direcția Căi Ferate. În subdiviziunile acestor organizații nu au fost create cursuri de însușire a limbii de stat chiar de la bun început. Între textele afișelor, anunțurilor publice, de publicitate, alte informații vizuale predomină numeric cele scrise în limba rusă. Nu cunosc suficient limba de stat și lucrătorii din sfera de deservire a populației.

Încalcă prevederile legii și Camera Înregistrării de Stat de pe lîngă Ministerul Justiției. După lege denumirile ministerelor, departamentelor, instituțiilor, organizațiilor trebuie să fie executate în limba de stat și traduse mai apoi în limba rusă. Denumirile luate între ghilimele nu se traduc, ci se reproduc prin transliterație. Contrar însă acestor prevederi, Camera Înregistrării de Stat a înregistrat deja un șir de întreprinderi la bunul plac, cum ar fi «Promjeldortrans», «Braggi», «Dom», «Polius» și altele.

O stare alarmantă s-a creat în sistemul comercial al republicii. Multe denumiri de magazine sînt scrise numai în limba rusă, blanchetele, textele sigiliilor, ștampilelor, afișelor, textele de publicitate, de informare vizuală sînt executate în cea mai mare parte tot în limba rusă.

Insuficient se îndeplinește și prevederea legislației cu privire la scrierea numelor cetățenilor de naționalitate moldovenească fără schimbarea numelui de familie după gen și a numelui după tată fără sufix. Se motivează această încălcare prin faptul că lucrătorii respectivi se conduc de datele din pașaport...

Totuși, schimbări esențiale s-au produs în sistemul de învățămînt. A fost sporit numărul orelor de predare a limbii materne în școală, în programele de învățămînt ale instituțiilor medii de învățămînt și superioare, sînt prevăzute cursuri speciale de însușire a limbii de stat. În această perioadă s-au editat cîteva dicționare, îndrumare ortografice, literatură didactică necesară. Dar sînt și aici multe neajunsuri. Rămîne deocamdată nesoluționată problema instituțiilor mixte de învățămînt. La ora actuală mai există încă peste 300 instituții preșcolare mixte, multe dintre ele aflîndu-se în orașe și orășele, adică, anume acolo unde sînt posibilități reale, destul de favorabile întru reorganizarea lor în instituții monolingve.

O situație aparte s-a creat în școlile tehnico-profesionale. Disciplinele de specialitate se predau aici în limba rusă, fapt care influențează negativ asupra pregătirii viitorilor muncitori calificați.

Din cele afară de rău se realizează Programul complex de stat mai ales în raioanele de sud. Nu ajung învățători de limbă română, manuale, literatură didactică și de instruire. În prezent în această parte a republicii sînt lipsă 320 de pedagogi de limbă română, mulți dintre cei angajați n-au studiile corespunzătoare. E alarmant și faptul că aici nu ajung nici învățători de limbă găgăuză (200), bulgară (115).

Organele de procuratură țin permanent la control mersul realizării legilor lingvistice. Conducătorilor de ministere, departamente, întreprinderi, organizații, gospodării agricole li se înaintează sesizări, propuneri concrete de îndeplinire a legislației respective. Unii dintre ei sînt trași de către procurori la răspundere administrativă. Toate acestea dau într-o anumită măsură efectul scontat. Dovadă e și faptul că în urma controlurilor întreprinse de către organele de procuratură într-un șir de raioane au și avut loc ședințele executivelor, unde s-au luat în dezbatere problemele cu privire la executarea legilor lingvistice.

Colegiul Procuraturii a obligat organele de procuratură din raioane și orașe să țină permanent la control problema în cauză și să la toate măsurile prevăzute de lege întru ameliorarea stării de lucruri, îndeplinirea întocmai a legislației.

Vasile GUȚU.

# O delegație ucraineană în Moldova

(Sfîrșit).

rainei a vizitat tabăra refugiaților din satul Ivancea, luînd cunoștință de mărturiile și suferințele lor.

În seara zilei de simbătă, pan Veaceslav Cernovil a luat cuvîntul la o emisiune a Televiziunii Naționale a Moldovei, în cadrul căreia s-a referit la cele văzute în localitățile afectate de conflict.

Duminică, oaspeții ucraineni s-au deplasat în localitățile din stînga Nistrului, unde au luat cunoștință de necesitățile și aspirațiile populației ucrainene din această zonă a Republicii Moldova. Totodată, ei și-au exprimat nedorința de a se întîlni cu liderii autoproclamatei republici nistrene, care, după cum a menționat pan Cernovil, prin ambițiile lor politice, încearcă să certe minoritățile naționale, care de-a lungul deceniilor au trăit în pace și bună vecinătate.

* * *

**CHIȘINAU, 13. (Moldovapres).** S-a încheiat vizita oficială întreprinsă în Moldova de Veaceslav Cernovil, copreședinte al mișcării ucrainene «RUH». În cadrul celor două zile de aflare în Moldova oaspetele ucrainean s-a deplasat în zona conflictului, s-a întîlnit cu un număr mare de refugiați de pe ambele maluri ale rîului Nistru, a stat de vorbă cu membri ai Parlamentului Republicii Moldova. Luînd cuvîntul la Televiziunea națională, Veaceslav Cernovil a calificat declarația Președintelui Ucrainei, Leonid Kravciuk, privind acordarea pentru Transnistria a autonomiei în componența Moldovei drept «eroare politică». Potrivit spuselor lui Cernovil este necesar să se găsească o altă soluție pașnică, care să nu afecteze integritatea teritorială a statului Moldova.

# În solie la Kiev

Un grup de reprezentanți ai Comitetului refugiaților de pe lîngă Asociația Femeilor din Moldova — I. Vlaicu, V. Cuciuc și M. Uzicov s-au deplasat săptămîna trecută la Kiev cu misiunea de a informa opinia publică de aici în modul cel mai obiectiv despre evenimentele ce au loc în Moldova și despre adevăratele cauze ale conflictului din raioanele de est ale Moldovei. Delegația a fost primită cu multă căldură la Consiliul Central al Femeilor din Ucraina, de Veaceslav Cernovil, copreședinte al mișcării populare RUH din Ucraina, în cadrul acestor întîlniri kievenilor le-a fost prezentată o amplă și veridică informare despre adevăratele tendințe ale liderilor separatiști și protectorilor lor moscoviți, care urmăresc scopuri proimperiale. Refugiații au povestit despre suferințele lor, despre ticăloșiile gardiștilor și mercenarilor, care i-au silit pe mii de locuitori pașnici ai republicii să-și părăsească casele și să devină refugiați în propria lor țară.

După cum informează agenția Moldova-pres, delegația a fost primită, de asemenea, la rugăminea ei, la Sovietul Suprem al Ucrainei, unde a avut o întîlnire cu Iaroslav Kondratiev, președintele comisiei parlamentare pentru combaterea criminalității și respectarea legalității, și Albert Korneev, președinte interimar al comisiei pentru problemele suveranității și relațiilor interetnice. Discuțiile s-au desfășurat într-o atmosferă circumspectă, ceea ce denotă că parlamentarii ucrainenei dispun numai de informațiile tendențioase, preluate din mijloacele de informare în masă ale Moscovei, precum și de la postul de radio al separatiștilor și din ziarele republicii-fantomă. S-a menționat că, spre deosebire de Republica Moldova, liderii de la Tiraspol depun eforturi pentru deschiderea unei reprezentanțe în Ucraina. În acest context sînt necesare contacte mai strînse între organele puterii de stat ale Moldovei și Ucrainei. Deputații Sovietului Suprem al Ucrainei au luat act de informația ce li s-a oferit. O decizie în această privință va fi adoptată după întîlnirea vicepreședinților parlamentelor Moldovei și Ucrainei.

Refugiații s-au întîlnit, de asemenea, cu deputații poporului Larisa Skorik, Mihail Kosiv și Bogdan Kozearski, care și-au exprimat sprijinul pentru procesele de democratizare din Moldova și l-au condamnat pe separatiștii din Tiraspol și pe protectorii lor de la Moscova.

Reprezentanții Comitetului refugiaților au vizitat redacțiile unor ziare din Kiev, au ținut o conferință de presă pentru jurnaliștii ucraineni și corespondenții străini acreditați la Kiev, în cadrul căreia au răspuns la numeroase întrebări despre situația din Moldova. Refugiații s-au convins că atît kievenii, cît și majoritatea ziariștilor cunosc situația din Moldova doar din informațiile lui Aleksandr But, președintele Uniunii ucrainenilor din Transnistria, care a devenit o marionetă a separatiștilor din Tiraspol și dezinformează opinia publică din țara vecină. Ei au dezvăluit esența mincinoasă a lui But, prezentînd evenimentele din Moldova în adevărata lor lumină.

# Guvernul Rusiei dă mînă liberă armatei

Guvernul Rusiei a adoptat încă pe data de 20 iunie a. c. o hotărîre care — din motive greu de înțeles, dacă ținem seama de importanța și implicațiile ei posibile, — nu a fost făcută publică decît acum, după trei săptămîni, și care, practic, dă mînă liberă în acțiuni trupelor rusești staționate pe teritoriile fostelor republici sovietice.

Arătîndu-se că împotriva unităților și subunităților forțelor armate ale Rusiei se întreprind «acțiuni agresive», în hotărîre se stipulează că «pentru asigurarea capacității de apărare și a securității Rusiei, a vieții și sănătății militarilor și familiilor lor», Guvernul Rusiei autorizează comandanții trupelor rusești de pe teritoriile statelor din fosta U.R.S.S. ca, în cazul unor «atacuri armate nepovocate asupra unităților militare, orășelelor și altor obiective ale forțelor armate ale Rusiei, asupra militarilor și familiilor lor», «să ia, în virtutea dreptului de autoapărare, măsuri adecvate pentru curmarea acestor acțiuni agresive, inclusiv să deschidă focul asupra atacatorilor».

Logică, la prima vedere, hotărîrea guvernului de la Moscova nu poate, totuși, să nu dea naștere la unele întrebări cît se poate de firești, și anume: în ce măsură capacitatea de apărare și securitatea unui stat, în cazul de față ale Rusiei, se asigură pe teritoriul altui stat, de exemplu al Moldovei, de care o desparte o întreagă Ucraină și care nu pare să fi avut vreodată barem în intenție să atenteze la securitatea și — mai ales — la capacitatea de apărare a colosului de la răsărit? Și apoi, cine este în măsură să aprecieze dacă un atac este «provocat» sau «neprovocat»? Sau pur și simplu inventat, pentru a «provoca» un atac «neprovocat»?

**M. MALER.**
**Moldova-pres.**

# Călare pe... tanc

Da-i bogată, bre, țara rusească, nu șagă. Mai ales în generali, vorba noastră, a românului-moldovean: vrei să dai cu piatra într-un cîine și dai într-un general. Și armatele schimbă generalii ca pe cai de poștă. Sau cum mai spunem și sfătosul nostru humulești-an: se schimbă ca moș Nichifor Cotcaru în cai bălani.

Ce să-i faci, dacă-i plină lumea de generali. Armata a 14-a, de exemplu, la mai bine de un an a schimbat vreo treipatru generali. A fost ba Morozov, ba Iakovlev, ba Netkaciov... Și iată că vine la rînd următorul, al patrulea — Aleksandr Lebedi.

Dar șochează cum acest Lebedi s-a încadrat în activitatea «pașnică» a armatei a 14-a, cum spun rușii, «shodu v boi». Mai întîi, prin intermediul televiziunii «Ostankino», ne-a «familiarizat» într-o manieră tipică militară cu doctrina sa «pașnică și umană». Apoi tovarășul conducător de oști Lebedi ne-a «explicat» destul de succint, concis și laconic că măria sa nu-i dispus să glumească. Căci odată și odată trebuie și dumnealui să-și demonstreze capacitățile militare. În Afganistan n-a reușit să se evidențieze, căci erau alții mai cu mustață.

După cum spuneam, a sosit și ora multașteptată a stimabilului Lebedi. Patria i-a încredințat asigurarea liniștii, păcii și ordinii în «rodnoe Pridnestrovie». Oare nu se visează și el cu vreun monument pe aceste meleaguri? Să zicem, asemeni lui Suvorov. Numai că nu călare pe cal. Ci pe tanc...

**Ion PRISĂCARU,**
Or. Chișinău.

## REFUGIAȚII — DUREREA NEAMULUI

# Cine va recupera averea?

Cea mai mare urgie pe fața pămîntului este războiul. Asemenea cuvinte acum pot fi auzite la tot pasul. Războiul înseamnă explozii, foc, moarte, ruine, bejenari — femei și copii fugind de gloanțe și proiectile, de ferocitățile veneticilor agresivi de tot soiul. Acum, cînd subunități ale armatei a 14-ea a Rusiei au pornit și ele cu foc asupra satelor și orașelor noastre, numărul refugiaților din zona de conflict crește cu fiece zi. Oamenii își lasă casele, averea, pomi roditi din ogradă și pleacă. În urma lor vin cazacii și gardiștii lui Smirnov: să prade, să incendieze, să-i schingiuiască pe băștinașii care n-au reușit să se refugieze.

Desigur, bejenarii au nevoie de ajutor și de sprijin, pe care Guvernul, alte diferite organizații se străduiesc să îl acorde în măsura posibilităților. Recent, printr-o hotărîre a Guvernului Republicii Moldova, a fost instituit biroul executiv al Comisiei republicane pentru coordonarea acțiunilor în vederea asigurării materiale a refugiaților, formațiune provizorie alcătuită din reprezentanți ai diferitelor ministere. În fruntea lui se află dl Ion Ralea, jurist de specialitate, Dumnealui ne-a informat că în funcțiile de serviciu ale «aparatului» său din cinci persoane intră: examinarea și cercetarea minuțioasă a plîngerilor și cererilor cetățenilor refugiați; coordonarea activității de primire, depozitare și repartizare a ajutoarelor umanitare; controlul asupra cheltuielilor efectuate din bugetul republicii, elaborarea diferitelor proiecte de hotărîri în problemele refugiaților etc.

Dl Ion Ralea are într-o mapă mai multe plîngeri și cereri ale celor ce și-au părăsit casele. Le citești și nici nu-ți vine a crede că asemenea lucruri se pot întîmpla în zilele noastre.

Gheorghe G. din Dubăsari scrie: «În noaptea spre 26 martie 1992, pe la orele 3, cazacii și gardiștii ne-au intrat în casă, și au furat tot ce se putea scoate: haine, obiecte de uz casnic, lenjerie de pat, încălțăminte... (urmează o listă de două pagini — red.). Apoi au dat foc casei». Bietul om, pe care din motive cunoscute nu-l nominalizăm, a scăpat cu zile, dar a rămas fără nimic, doar cu ceea ce avea pe el. Și acum cere ajutor de la Guvern.

Veronica A. din același oraș: «Ne-au luat tot ce am avut: frigiderul, televizorul, mașina de spălat, vinul din beci, cîteva covoare și o mulțime de alte obiecte fără de care gospodăria nu-i gospodărie. Pe de asupra ne-au mai distrus și automobilul».

Lidia C. din Corjova a avut un apartament amenajat cu patru odăi. Acum nu mai are nici apartament, nici obiectele din el.

Lui Vladimir R. din Dubăsari i-a fost incendiat garajul: a ars automobilul, alte obiecte strămutate aici din casă.

Lista acțiunilor de jaf ar putea fi prelungită. Mapa conține circa 30 de asemenea plîngeri și toți autorii lor cer ajutor, cer să li se restituie costul averi pierdute.

— Cererile sosite pe adresa noastră, spune dl Ion Ralea, sînt o foarte mică părticică din jafurile întreprinse de smirnoviști. Și oamenii rămași fără masă și casă trebuie să fie ajutați. Toți pînă la unul. Nu numai acei care s-au adresat cu cereri. De acea mai întîi de toate este nevoie să elaborăm un document ce ne-ar permite să determinăm cine e refugiat și cine nu, adică un statut al refugiatului. O problemă primordială este cea cu privire la restituirea averii oamenilor, asigurarea cu spațiu locativ a celor rămași pe drumuri din cauză că le-au fost distruse casele. Sarcina noastră, a biroului, e să studiem situația și să facem propuneri concrete, adică să ajutăm Comisia respectivă, Guvernul.

(«Cor. «M. S.»).

# «Vrem bani».., dar bani nu-s

Liga femeilor, organizație creștină și democrată, de la înființarea ei s-a dedicat carității confirmîndu-și în fond menirea. Chiar din primele zile de refugiere a populației din stînga Nistrului, la sediul Ligii permanent veneau femei care găseau consolare și sprijin. Atunci pe adresa organizației veneau și bani mai mulți, și ajutoare mai multe. Însă concomitent cu extinderea focarului războiului numărul refugiaților crește. Blocada economică, deconectarea gazului au condus la înregistrarea a mari restanțe în Republică. În consecință, ajutoarele, îndeosebi cele bănești, s-au redus simțitor. Pe contul Ligii se transferă acum sume mici, comparativ cu necesitățile refugiaților. Astfel este imposibil a-i asigura pe toți cei care vin după ajutor.

În una din aceste zile am întîlnit un grup mare de femei, unele cu prunci în brațe, care veniseră la Liga femeilor după bani. Li s-a spus că nu-s bani de vreo cîteva zile, că Liga e o organizație obștească care nu dispune de finanțe proprii. Avalanșa de voci creștea. Femeile își spuneau durerile, cine și ce a avut de suferit. Mai spuneau că ajutoarele venite de peste hotare nu totdeauna ajung la refugiați. Învinuiau conducerea republicii, persoane concrete, care, chipurile, au dorit Tricolor și «limbă latină» și din cauza aceasta e război. Doamnele de la Ligă, cîțiva ziariști încercau să le explice adevărul, care-s motivele nenorocirii abătute asupra Țării. Era lesne de înțeles că în mentalitatea multora de dincolo de Nistru, în anii aceștia de avînt național, schimbări mari nu s-au produs. Dar replica precum că n-au de unde ști nimic, nimeni nu le spune, au găsit-o oarecum corectă. Aceste femei nu prea citesc ziare naționale nici acum, cînd sînt mai aproape de centrul cultural al Republicii. Motivează că nu le au, nici acasă nu le primeau. Ne întrista mult cînd ne reproșau că profităm de viață bună acum cînd ele sînt pe drumuri.

Tragedia constă totuși în aceea că a lipsit cultura în mediul nostru, dezbinarea a avut loc din cauza învrăjbirii a frate cu frate, a neîngăduinței față de aproapele. Astfel nu vom avea izbîndă. Zilele sînt grele. Hoții ne fură din case și din hotare. Fură mulți. O fi un blestem ce trebuie să-l ducă în circă această palmă de pămînt secole la rînd și nu mai are dezlegare. Să ne unim gîndurile întru izbăvire acum, în momente crîncene. Ar fi bine, foarte bine dacă aceste femei refugiate ar fi angajate. Dispoziția să aparțină celor de sus, căci este posibilă o dezordine între cei porniți pe drumul pribegiei.

(Cor. «M.S.»).

# Receptivi la durerea noastră

Organizații, asociații, întreprinderi, gospodării agricole sînt încadrate în acțiunile de binefacere pentru oamenii pătimiți din cauza războiului. La asociația femeilor din Moldova responsabilă pentru persoanele refugiate e dna Ecaterina Selvestru, secretar responsabil al acestei organizații. Referitor la ajutoarele materiale organizate în republică și în țările care răspund la durerea populației noastre dumneaei ne-a relatat:

— Avem grijă atît de refugiați, cît și de patrioții de pe poziții, din spitalele noastre, de orfani, de femeile rămase fără soți. Zilnic se întreprinde ceva întru a le alina durerea. În raioane avem filialele asociației, care au grijă să formeze echipe de a pleca pe poziții cu bucate pregătite. Aș menționa activismul femeilor din Hîncești, Cantemir, Telenești, Singerei. Un mare ajutor au acordat refugiaților, politiștilor și voluntarilor fabrica de încălțăminte «Zorile», cea chimică, asociațiile «Viorica» și «Steaua roșie». Țin să mulțumesc bunilor noștri frați de peste Prut, care manifestă o grijă părintească față de copiii refugiați. Nespus de multă căldură le acordă filiala Bacău a societății «Pro Basarabia și Bucovina», în persoana dnei Bercoci Vasilica. Un număr mare de copii se odihnește în tabăra bacauană «Valea Budului», unde ei nu duc lipsă de nimic. Avem și alte adrese. Pretutindeni sîntem primiți cu brațele deschise. Încă o dovadă că sîngele apă nu se face.

(Cor. «M.S.»).

# Depuneri în «Contul Moldova» la «Bankcoop» S.A.

După cum am mai anunțat, din inițiativa unui grup de senatori ai Parlamentului României, la Banca de credit cooperatist «Bankcoop» S.A., a fost deschis recent un cont, denumit «Contul Moldova», în cadrul căruia se pot depune, în lei sau valută, diferite sume de bani în sprijinul fraților noștri de peste Prut, greu încercați, în prezent, de luptele separatiste și agresiunea străină. Sumele depuse pînă acum în acest cont totalizează peste 4 milioane lei. În continuare, la toate cele 41 de sucursale și 66 de filiale ale băncii, precum și la cele 853 de cooperative de credit din întreaga țară se vor primi sumele de bani depuse de persoane fizice sau juridice, cu condiția ca pe documentele de depunere să se menționeze expres «Pentru Contul Moldova». Pentru operațiile respective nu se percep comisioane. Sumele donate în acest cont vor fi puse la dispoziția Guvernului și Parlamentului Republicii Moldova, transmite Rompres, preluată de Moldova-pres.

# Minciuni gogonate

**Ministerul Apărării al Republicii Moldova a remis spre difuzare următoarea declarație:**

Televiziunea «Ostankino» continuă dezinformările împotriva Republicii Moldova și a forțelor armate. Astfel, în ziua de 10 iulie, telecompania «Ostankino» a difuzat la ora 13.00 o informație în care a afirmat că forțele armate ale Moldovei au încălcat, chipurile, înțelegerile de încetare a focului în zona de conflict.

Ministerul Apărării al Republicii Moldova declară cu toată răspunderea că această știre a telecompaniei «Ostankino» nu este decît un nou fals premeditat, avînd din nou drept scop discreditarea Republicii Moldova în fața opiniei mondiale. Ministerul Apărării declară, de asemenea, că forțele armate ale Republicii Moldova, conform înțelegerilor de încetare a focului, nu au comis asemenea acte. Acest fapt este confirmat și de observatorii Federației Ruse în frunte cu general-colonel Semionov.

## Petru CĂRARE

## INSTANTANEE

### OASPEȚI NEPOFTIȚI

Îți trimit
Cîte-un cazac.
Și dacă-l primești «ca lumea»
Se avîntă în stac:
«Ei, iyperiod, neam căzăcesc!
Nu vedeți?
Nu ne luhesc...»

### NEOCUPANTUL

Peste hat un os ți-aruncă
Și cu un expert,
Alt monstru,
Drept din țară te alungă:
«Osu-i os...
Din neamul nostru».

### HANUL BATII
(Din mormînt)

Cîte neamuri
Am supus,
Prost am fost
Și nu le-am spus:
«— Na-vă, bre, eliberare!
Și-a rămas că-i ocupare».

### ȚĂRII MOLDOVEI

Dușmani,
În cete breze,
Tot vin fără-a-nceta
Să te elibereze
De... libertatea ta.

### FOSTUL NOMENCLATURIST

— Dacă timpul s-a schimbat,
Ziceți-mi și democrat,
Dar eu sînt
Tot ce am fost:
Contra voastră
Și cu post.

# Cazacii întrec orice măsură

Pe zi ce trece numărul infracțiunilor și crimelor comise de cazaci, de membrii altor formațiuni armate din stînga Nistrului, transmite agenția Moldova-pres. Astfel, în ziua de 9 iulie, cazaci, în stare de ebrietate, s-au dedat unui dezmăț în chiar centrul Tiraspolului, aplicînd arme de foc. Iar pentru a face ordine, a fost chemată o companie de comendutre în frunte cu comandantul orașului Tiraspol, colonel Bergman. Cazacii nu s-au liniștit însă decît după ce centrul orașului a fost înconjurat pentru trei ore de blindate și patrule înarmate.

Beția printre cazaci și gardiști a atins o asemenea amploare, încît comitetul femeilor din Transnistria a fost nevoit să facă o declarație în această privință la radioul local.

# Discuții colțuroase la o masă rotundă

VULCANEȘTI. (De la corespondentul nostru). A susține eforturile factorilor de decizie de trecere a limbii găgăuze la grafia latină, faptul fiind interpretat drept o pregătire a lărgirii sferelor de contact intelectual cu alte popoare, în special cu cele de origine turcică — aceasta a fost concluzia finală a deliberărilor susținute în cadrul acestei întîlniri la «masa rotundă» cu participarea cadrelor didactice de la institutiile preșcolare și de la școlile din orășel și din localitățile cu populație găgăuză ale raionului. Pedagogii s-au pronunțat concomitent pentru editarea de urgență a manualelor și îndrumarelor metodice, pentru crearea bazei materiale impetroase — acțiuni ce trebuie să preceadă trecerea ca atare la grafia latină.

Cît privește cel de-al doilea aspect al problemelor abordate în cadrul «mesei rotunde» — crearea școlii naționale găgăuze — s-au declanșat discuții aprinse și controversate, exprimîndu-se temerile că «experimentul în cauză s-ar solda cu românizarea sau turcizarea găgăuzilor». O concluzie a fost, totuși, unanimă și în această privință: în localitățile populate complet de găgăuzi limba de studiu în școală trebuie să rămînă cea rusă, desăvîrșindu-se treptat procesul de studiere a limbii găgăuze pe baza grafiei latine.